

Universitetsbiblioteket under det engelske bombardement, 1807

Rigsarkivet

Københavns Universitet

Konsistoriets kopibog 1807

No 1989. Bibliotheks-Commissionens Indberetning om foranstaltninger i anledning af bombardementet, samt Bibliothekets Tab.

Transskriberet af Jesper Vang Hansen, august 2005

Universitets-kommissionens indberetning til konsistoriet om bombardementet og de skader som skete på Biblioteket under det engelske bombardement. Beretningen er sandsynligvis skrevet af Rasmus Nyerup:

Ved at fremsende hosfølgende alfabetske Liste over de fra Universitets-Bibliothekets udlaante Bøger, som i den Ildvaade, der i Anledning af det engelske Bombardement overgik en Deel af Byen, ere brændte hos Laanerne, skulde Commissionen ikke undlade, tillige at give Consistorium Indberetning om Bibliothekets øvrige Skiebud under Beleiringen.

Det første man mod Slutningen af August Maaned, da faren for et Bombardement blev mere og mere sandsynlig, foretog sig, var /: foruden at have store Kar fyldte med Vand saavel paa Bibliotheket med tilhørende Brandspande og Svabere :/ at forvare Bibliothekets Manuskriptsamlinger, i den hvælvede brandfrie kielder under Trinitatis Kirke. Til den Ende købtes Sække og Seilgarn, og Seminarister fra Blaagaard hialp til at sammenbinde Manuskripterne i Bundter, og komme dem i Sækkene.

Da denne fløtning af haandskrivterne, som Bibliothekets største og, om den gik forlorii aldeles uerstattelige Skat, var tilende, købtes flere Sække, og Blaagaards Seminarister vare fremdeles, under Tilsyn af Seminarii Lærer Hr. Strøm, behielpelige med at sammenbinde og sammenpakke en Deel af de vigtigste og kostbareste trykte Bøger, i Tanke, naar faren kom nærmere, da at forvare dem i den hule Pille i Taarnet. Med denne Sammenbinding havde man endnu været i fuldt Arbeide om Dagen den 2den Sept.; da bombardementet om Aftenen ganske pludseligt tog sin Begyndelse

Tiden var nu for knap taget til at faae slaet hul paa Pillen og Bøgerne Fløttede. Det var saa meget mindre giørligt, som Siminaristerne den Gang ikke vare tilstede, og bibliotecaren i det Øieblik ikke havde anden Assistance end 4 Mand og 1 Underofficeer af hans kongl. Høiheds Kronprinsens Livgarde. Disse kom, paa Anfordring, fra Brandvagten paa Studiegaarden, og de havde hele Natten nok at giøre med at agte paa bombernes fald, ved hvert et Skrald i Nærheden at recognoscere omkring i Bibliotheket, passe Lygterne, have Vand i Beredskab, o.s.v

Ved den Paapassenhed, herlige Orden og gode Conduite, som Underofficerene, /:Studenten Hr. E.G.Stockfleth :/ ved 4de Compagnie, holdt over, i forbindelse med den Iver, som Kirkeværgerne, Hr. Tvermoes, viiste for Kirken og for Kirkeloftet, blev Bibliotheket reddet den første bombardements-Nat, uden at det kunde magtes, at være nødvendigt at styrte Bøgerne ned i Pille, hvorved nogle nødvendigviis vilde tage skade.

Bombarderingens 2den og 3die Nat gik over omtrent paa samme Maade. Bibliotheket kunde nu saa meget mere antages at være under godt Tilsyn, da der nu vare 8 tilstede af Kronprindsens Livcorps under Capitain /: Professor :/ Rahbeks egen Anførsel, som foregik sine Undergivne med det priseligste Mynster paa Nidkærhed og paa Mod til at udsætte sig for de nedstyrtende Bomber. Derved blev ogsaa opnaaet, at ingen af de 4 Bomber, som slog ned i Bibliotheket, har tændt Ild.

Den 4te Nat eller Løverdag Nat, voxede faren for Bibliotheket. Ilden veltede sig, uden nogen Modstand af Brandfolkene, frem fra Kultorvet til Lille Købmagergade og til Landemærket, Luerne af de brændende Huse og Gaarde nærmede sig Kirke og Taarn, og forfatningen var Søndag Morgen mere betænkelig end nogensinde. Med Ængstlighed over den næsten uden al hindring frembrydende Ild forenede sig frygt for, at bombardementet mueligen igien kunde begynde næste Nat. Desaarsag besluttedes der at fuldføre det forud fattede Forslag om Bøgernes Redning i Pillen. Men dette kunde nu i den Skynding ikke skee saa methodice, som det havde været at ønske. At faae slaaget Hul paa Muren, og lade et Menneske gaae derind, for til ham at nedhidse Bøgerne, var der ingen Tid til. Redskaber manglede til nedhidsning, Sække til at pakke Bøgerne i, var der ikke forraad nok af, og Stablingen af Bøgerne nedenfra opad vilde det have gaaet uønskelig langsomt med. Da maatte de nedsænkes ovenfra. Til denne Operation kunde det have været godt at have havt hielp af Studenterkorpset; men det var netop den Dag, da de fulgte deres, af bomber dræbte, Kammerater Cold og Holm til Jorden, og denne rørende Handlings Høitidelighed lagde hindringer i Veien for, derfra at erholde den attraaede Bistand. 24 Mand Landeværns Karle bleve da antagne, som Søndag Formiddag, under Anførsel af 2 Lieutnanter ved Landeværnet, transporterede Bøger fra Bibliotheket ned i Pillen.

Midt under dette Arbeide, da mesten Deel af den gamle Litteratur, med tilhørende Antiquiteter, samt nogle philosophica og historica, vare bragte bort, kom, ved Middagstid omtrent, den sikre Efterretning, at der var sluttet Stilstand med Fienden, og at intet videre bombardement var at befrygte. Da Holmens Tømmerfolk til samme Tid blive færdige med Nedbrydningen af de brændende Huse, i Landemærket, saa at Bibliotheket ikke længere stod fare for at antændes, holdtes op med at Arbeide, som nu var overflødig.

Efter alt dette befandtes Bibliotheket nu i følgende Tilstand:

Ved Bombernes Explosion, saavel inde i Bibliotheket, som udenfor, vare alle samtlige Vinduesruder sprugne, og de for en Deel af Ælde halvforraadnede Vinduesrammer itusprængte.

Gulved adskillige Steder knust og sønderslaet

Nogle Repositorier, især det, hvor paa den ene Side stod Moral og Politik, og paa den anden Jus canonicum, samt det, der indeholdt theknologiske og artistiske Værker, vare slagne i Stykker.

Adskillige Bøger vare af Bomberne og Bombestykker omspredte hist og her i Bibliotheket, nogle sviede, og forbrændte, andre saaledes knuste og sammenpræssede, at de ved ingen Bogbinder kan faa deres rette Form og Skik igien.

Dette var saaledes, foruden det Skrevne, som er gaaet forloret, ved at brænde op hos Laanerne, et stort Tab for Bibliotheket, og der behøves betydelige Omkostninger og ikke lidet Arbeide, for der nogenlunde kunde raades Bod den afstedkomne Ødelæggelse og Uorden.

Saasnart Consistoriet, efter Commissionens Ønske, havde under 22. Sept. Bevilget, at Bibliotheket igien maatte standsættes, blev den saa højst nødvendige hovedreparation strax foretaget, og den blev drevet med saadan Iver, at saavel Snedkere som Muurmestere og Glarmestere blive færdige paa lidt mere end en Maanedstid.

De bortfløttede Manuskripter og Bøger ere igien tagne frem, og hver Ting sættes paa sit behørige Sted. Det som har lidt, enten ved fløtning, eller af at slænges omkring af Bomberne, er af en Bogbinder efter Muelighed efterseet og hiulpet tilrette.

Om kort Tid kan Bibliotheket være i den Stand, at Udlaan igien kan finde Sted.

Kjøbenh: den 30 Nov. 1807

Universitets-Commissionen

Münter, Schlegel, F.L.Bang, Wøldike, Nyerup

Til Consistorium